

Uitkomsten veldraadpleging Take Off

januari – april 2011

Projectgroep Take Off

Tasso Heijnen, SZN
Johan van der Craats, Aedes
Marleen van der Kolk, FO

Inhoudsopgave

1.	Inleiding.....	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Het concept	3
1.3	De context.....	4
1.4	Aanpak	5
1.5	De gesprekspartners	6
2.	De Take Off projecten.....	8
2.1	Inleiding.....	8
2.2	De huidige situatie.....	9
2.3	De ondersteuningsbehoefte vanuit het veld	11
2.4	De adviezen aan de projectleider	12
2.5	Overzicht huidige Take Off's.....	13
3.	De overige voorzieningen en gesprekspartners	15
3.1	Inleiding.....	15
3.2	Een kennismaking	15
3.3	De samenwerking	18
3.3.1	De adviezen aan de projectleider	18
3.3.2	De samenwerking met Take Off landelijk.....	19
3.4	De toekomstagenda	19
4.	Het Take Off project landelijk.....	21
4.1	Inleiding.....	21
4.2	Het project Take Off.....	21
4.2.1	Doelen van het vervolgproject Take Off	21
4.2.2	De hoofdactiviteiten om doelen te realiseren	22
5.	Conclusies en aanbevelingen.....	23
5.1	Inleiding.....	23
5.2	Conclusies	23
5.3	Aanbevelingen	25
6.	Vervolgstappen en tijdsplan	26
Bijlage	De gesprekspartners.....	28

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Take Off is ruim vijf jaar geleden van start gegaan in het kader van het project Geef Opvang De Ruimte en is een samenwerkingsverband tussen de Federatie Opvang (FO), Aedes en Stichting Zwerfjongeren Nederland (SZN). Vanuit dit project is destijds een landelijk ondersteunings- en stimuleringspunt opgezet met een vijftal pilotinitiatieven. Na een evaluatie door de SEV¹ in 2008 heeft het ministerie van VWS als opdrachtgever besloten om dit landelijke project voor te zetten in de vorm van Take Off.

In de periode 2008 – 2010 zijn zo'n 11 Take Off projecten of projecten met Take Off-achtige kenmerken in den lande gerealiseerd. Het ministerie van VWS heeft recent besloten om het project Take Off nog eenmaal te continueren voor de periode 2011 - 2012. Naast een uitbreiding in aantallen, is een belangrijke doelstelling van dit vervolgproject de definitieve borging van Take Off. Meer landelijke bekendheid van het Take Off concept en borging binnen de lokale en regionale netwerken.

1.2 Het concept

Take Off richt zich op kwetsbare jongeren in de leeftijd van 18 – ca. 25 jaar, die in het verleden in de problemen zijn geraakt, maar inmiddels een eind op weg op het pad van maatschappelijke integratie. Het doel van Take Off is het creëren van de juiste randvoorwaarden voor de re-integratie van (dreigend) dakloze jongeren² in de vorm van kleinschalige woonvormen, waarbij het pakket wonen – begeleiding – leren/werken integraal aangeboden wordt.

De kracht van het concept Take Off, veelvuldig in de gesprekken genoemd, is de eenvoud en daardoor lokaal relatief gemakkelijk te realiseren. Een lokaal Take Off project is kleinschalig van opzet, doorgaans in een gewone woonwijk met maximaal twee tot drie partijen als belangrijkste partners. Er zijn inmiddels verschillende woonvarianten binnen een Take Off. Er wonen twee tot drie jongeren samen in een huis of er zijn een beperkt aantal HAT-eenheden bij elkaar gegroepeerd, die samen een Take Off vormen. Ook er zijn er verschillen in wel of geen gezamenlijke ruimten binnen een Take Off.

---

¹ SEV staat voor Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting

² Daar waar gesproken wordt over dakloze jongeren, zijn ook risicjongeren in beeld.

Eenvoud is ook als uitgangspunt genomen met betrekking tot het leren-werken binnen het concept Take Off. In het eerste jaar dat jongeren verblijven in een Take Off was oorspronkelijk het uitgangspunt dat woningcorporaties een trekkersrol vervullen en als intermediair een extra inspanning verrichten om werkervaringsplekken voor Take Off Jongeren bij de eigen organisatie of haar toeleveranciers te realiseren. Dit is lokaal maar beperkt van de grond gekomen. In deze notitie is te lezen dat er mooie succesvolle regionale voorbeelden in den lande zijn, waarbij woningcorporaties deze kar wel trekken. De komende periode is de uitdaging om onder andere deze succesfactoren bij leer-werkconcepten te verbinden met de huidige en nieuwe Take Off's.

1.3 De context

Het jaar 2010 is om verschillende redenen een pauzejaar geweest. Met de komst van de nieuwe projectleider bij de Federatie Opvang heeft in januari 2011 een doorstart plaatsgevonden. Om die reden is ervoor gekozen om eerst een uitgebreide en gevarieerde kennismakingsronde te maken met partijen actief betrokken bij (dreigend) dakloze- en risicojongeren.

Naast een pauzejaar is er in die tussentijd maatschappelijk ook veel veranderd en dit is nog steeds volop gaande. Alweer enkele jaren heeft de Nederlandse samenleving, maar ook Europees en wereldwijd, te maken met diverse crisissen. Met name door de economische- en kredietcrisis en een daarmee veranderende tijdsgeest van verzakelijking, efficiëntie en bezuinigingen hebben we nu te maken met een weerbarstig maatschappelijk krachtenveld. De belangrijkste Take Off partners en het netwerk daarom heen, bezinnen zich op dit moment zo goed als allemaal op hun kerntaken. Daarnaast hebben deze partijen te maken met een enorme bezuinigingsoperatie bij de (semi-)overheid, naast bijvoorbeeld de stelselherziening van de AWBZ, overheveling van Extramuraal Begeleiding naar de WMO en een wetwijziging met betrekking tot één regeling aan de onderkant van de arbeidsmarkt.

Bovengenoemde maatschappelijke ontwikkelingen zullen hoe dan ook invloed hebben op het succes en de resultaten van de verdere uitrol van Take Off in de periode 2011 – 2012.

1.4 Aanpak

De aanpak is onderverdeeld in drie stappen:

Stap 1: De werkbezoeken en gesprekken

In de aanpak is ervoor gekozen om het eerste kwartaal 2011 te gebruiken om de huidige Take Off voorzieningen allemaal te bezoeken. Naast een kennismaking met de nieuwe projectleider is de tijd genomen om een goed beeld te krijgen van de actuele stand van zaken, de knelpunten en de ondersteuningsbehoefte. Hoe staat het met de oorspronkelijke doelen van het project? Daarnaast is er bewust gekozen om ook organisaties met vergelijkbare voorzieningen te bezoeken. Wat gaat er goed, waar lopen zij tegenaan en wat zijn daar de oplossingsrichtingen? Ook is er gesproken met deze organisaties over de toekomstagenda: waar zou het over moeten gaan? Tot slot is er met verschillende sleutelfiguren uit het veld gesproken die een goed beeld hebben van de projecten en voorzieningen rondom (dreigend) dakloze- en risicjongeren in den lande.

Stap 2: Terugkoppeling uitkomsten veldraadpleging

De uitkomsten van alle werkbezoeken en gesprekken zijn gebundeld in voorliggende eindrapportage. Na analyse zijn er conclusies³ getrokken en in hoofdstuk 5 aanbevelingen gedaan over het vervolg van Take Off in de periode 2011 – 2012.

Deze notitie is besproken met de contactperso(n)en van het ministerie van VWS en vervolgens vastgesteld in de vergadering van de projectgroep Take Off. Daarna is de definitieve rapportage rondgestuurd naar alle gesprekspartners betrokken in stap 1 ter informatie.

Stap 3: Uitwerking project Take Off 2011 – 2012

In de periode tot en met de zomer 2011 vindt er een verdere uitwerking plaats van de vervolgstappen in nauwe samenwerking met geïnteresseerde gesprekspartners. De eerste ideeën worden praktisch vertaald naar nieuwe Take Off voorzieningen.

Te onderzoeken vragen in stap 3 zijn: wat zijn de uitgangspunten en de (financiële) kaders, de doelen met de beoogde resultaten en wie zijn de belangrijkste dragers van elk project. Na de zomer volgt een traject gericht op

---

³ De veldraadpleging kan gezien worden als een quick scan en geeft belangrijke informatie die zal leiden tot nieuwe accenten m.b.t. de uitrol van het landelijke Take Off project. Hoewel de veldraadpleging beperkt van opzet en niet representatief is (was ook niet de intentie) biedt het een goede aanvulling op beschikbare rapporten over dak- en thuisloze jongeren.

een definitieve go van de lokale partijen en het opstellen van projectplannen voor de uitrol van de eerste nieuwe Take Off voorzieningen.

1.5 De gesprekspartners

	Organisatie	Voorzieningen/Project	Plaats	Aantal ⁴
1.	Leger des Heils Woningcorporatie SWZ	Take Off	Zwolle	2
2.	Leger des Heils Beter Wonen Vechtdal	Take Off	Hardenberg	2
3.	Leger des Heils Meijande Wonen	Take Off	Den Ham	1
4.	Leger des Heils Woningcorporatie Lefier	Take Off	Emmen	2
5.	SMO Den Bosch Brabant Wonen	Take Off	Den Bosch	2
6.	Gewoonwel Gemeente Stadskanaal Woningcorporatie Lefier	Take Off	Stadskanaal	2
	Totaal	Take Off		11
7.	Kansrijk Wonen Woningcorporatie Uwoon en Omnia	Take Off kenmerken	Nunspeet	1
8.	Iriszorg	Sancta Maria, intramuraal / 24-uur	Nijmegen	
9.	Zienn	Huis voor Jongeren / 24 uurs	Leeuwarden	
10.	FlexJeugdplein	Foyer Zuiderster / begeleid wonen project Matrix / 24 uur	Rotterdam	
11.	Stichting Maatschappelijke opvang Verdihuis	o.a. 4Sure	Oss	
12.	De Volksbond	o.a. Bertold Brechthuis	Amsterdam	
13.	Stichting Achterban	De straatambassadeurs	Den Haag	

⁴ Met aantal wordt bedoelt het aantal Take Off projecten lokaal

	Organisatie	Voorzieningen/Project	Plaats	Aantal 4
14.	Coach project	5 woningen met Take Off kenmerken	Deventer	
15.	Neos	Woningen met Take Off-achtige kenmerken	Eindhoven	
16.	DNO	Projecten met Take Off-achtige kenmerken.	Alkmaar	
17.	UMC Radboud	Screening en methodiek Houvast	Nijmegen	
18.	Paupopus	Werkbedrijf	Zwolle e.o.	
19.	Jan Ruyter advies	Concept Thuishuizen	Woerden	
20.	Vilans	o.a. betrokkenheid bij Take Off besproken	Utrecht	
21.	Kamers met Kansen	Landelijk ondersteuningsbureau	Hilversum	
22.	Marlies van den Akker, ZZP-er	(dreigend) dakloze jongeren algemeen Ketens van Kansen	KR8 corporaties Arnhem/Nijmegen	
23.	Anda Ros, ZZP-er	(dreigend) dakloze jongeren algemeen, de projecten in Rotterdam	Rotterdam	

2. De Take Off projecten

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een schets gegeven van de actuele stand van zaken van de huidige elf Take Off projecten. De belangrijkste gespreksonderwerpen tijdens deze werkbezoeken zijn geweest:

- Inzicht in de huidige situatie met o.a. vragen als:
  - hoe verloopt de samenwerking en hoe staat het met de exploitatie;
  - het gaat het met de jongeren in het traject;
  - hoe staat het met de beoogde resultaten;
- Inzicht in de gewenste lokale ondersteuning vanuit het landelijke project;
- Inzicht in de toegevoegde waarde Take Off landelijk voor lokale partijen;
- Op welke wijze borging van Take Off eind 2012 in de totale keten op zowel landelijk niveau als in de regionale en lokale praktijk.

De gesprekken zijn grotendeels uitgevoerd met een vaste vragenlijst. De antwoorden zijn veralgemeniseerd en in dit hoofdstuk uitgewerkt.

Foto: twee Take Off woningen Gewoonwel, Stadskanaal.

2.2 De huidige situatie

Positief:

- De eenvoud;
- Gemakkelijk lokaal te realiseren;
- Kleinschalig, een beperkt aantal partijen betrokken bij de opzet, meestal in een gewone woonwijk;
- Door deze kleinschaligheid in de eigen buurt is het verstevigen van het sociale netwerk effectief te combineren met bijvoorbeeld methodieken als de eigenkrachtcentrale;
- Housing First voor zwerfjongeren: dak boven je hoofd én veiligheid creëren;
- Een zorgorganisatie en woningcorporatie zijn de belangrijkste dragers van Take Off lokaal. Uitgangspunten van Take Off sluiten goed aan bij het maatschappelijk ondernemerschap van woningcorporaties;
- Een mooie tussenstap op weg naar zelfstandig wonen;
- Een goede mix van jongeren kan versterkend en als voorbeeldfunctie werken (een combinatie met een student of een gestabiliseerde oudere voormalig zwerfjongere etc.).

Verbeterpunten:

- Het concept Take Off zo concreet mogelijk formuleren: o.a. visie Take Off op hoe jongeren willen wonen, kwaliteitseisen aan o.a. de begeleiding van de jongeren en de huisvesting zelf. Maar ook ten aanzien van randvoorwaarden, de overige kwaliteitseisen, verblijfsduur, doelen met beoogde resultaten en de beschikbare financiële (lokale) middelen;
- De instrumentenkoffer vullen: met visie, screeningsinstrumenten en effectieve begeleidings- en nazorgmethodieken;
- Werken-leren gefaciliteerd door woningcorporaties is onvoldoende van de grond gekomen. Onderzoeken of dit als uitgangspunt nog haalbaar is en in hoeverre aansluiting bij de regionale netwerken van de woningcorporaties mogelijk is;
- De (uitgestroomde) Take Off jongeren als ambassadeurs binden aan Take Off en hen inzetten bij bijvoorbeeld de ontwikkeling van nieuwe Take Off's. Aandacht voor het inzetten van jongerenpanels;
- Inzetten op schaalgrootte en uitbreiding van het aantal Take Off projecten;
- Communicatie met omwonenden;
- De samenwerking (en betrokkenheid) met de gemeenten optimaliseren.
- De positionering van (lokale) Take Off ten opzichte van Kamers met Kansen, Foyers verstevigen.

Keten van Kansen, de Kr8 corporaties in Arnhem en Nijmegen

Doelstelling van het Dak & Thuis project, één van de projecten binnen KR8-verband, is dak en thuisloze jongeren door middel van een eigen plek én zinvolle dagbesteding, nieuw toekomstperspectief te bieden. Dak & Thuis is een concept waarin wonen, begeleiding en dagbesteding met elkaar verbonden worden. KR8 snijdt het concept op maat, al naar gelang de behoefte lokaal, regionaal, bij gemeenten en/of bij organisaties in de maatschappelijke opvang.

KR8 realiseert het Dak & Thuis project in Arnhem, waarbij de lokale KR8 corporaties woningen en werk in de wijk leveren. Via het netwerk van de woningcorporaties is er voor de jongeren een aanbod aan zinvolle dagbesteding. De werkbegeleiding wordt door de KR8 corporaties gefinancierd en extern ingekocht.

Nieuwe Dak & Thuis projecten zijn in ontwikkeling in Nijmegen, Arnhem en Doesburg.

Knelpunten

De onderstaande drie knelpunten vallen in alle gesprekken op:

- Financiering
Het ontbreken van structurele financiering van de (woon- en werk) begeleidingsuren is in alle gesprekken uitvoerig aan bod gekomen. Ook de vele financiële schotten wordt als groot knelpunt ervaren;
- Werken-leren en het perspectief voor de jongeren
Alle partijen geven aan dat het heel lastig is om jongeren perspectief te kunnen bieden en ze daarmee gemotiveerd te houden om met hun toekomst aan de slag te gaan;
- Het imago van de jongeren
De jongeren hebben een slecht imago bij veel partijen (corporaties, gemeenten, ondernemers), maar ook is er bij hen geen realistisch beeld over de diverse terugvalmomenten van deze complexe groep jongeren;

Speeddate woningcorporatie en bedrijfsleven succesvol

Woningcorporatie Zayaz uit Den Bosch en Weener Groep tekenden een overeenkomst waarbij werd afgesproken dat Zayaz haar toeleveranciers min of meer verplicht om bij een aanbesteding van 150.000 euro of meer vijf procent van dat bedrag te besteden aan de inzet van mensen die moeilijk aan een baan te helpen zijn. Baanzoekers en grote toeleveranciers van Zayaz ontmoetten elkaar onlangs tijdens een zogenaamde speeddate in Werkplein Entreon. De 65 baanzoekers waren geselecteerd uit het bestand van de Weener Groep, WSD Boxtel, Sterk in Werk, Entreon en het Bossche re-integratiebureau FITH.

De 18 bedrijven kwamen uit het bestand van 40 grote toeleveranciers van Zayaz. Zij werken in een straal van maximaal 50 kilometer rondom Den Bosch. Van de Laar: „Een grotere reisafstand kun je niet verlangen van deze mensen.“

Het was de eerste keer dat verschillende partijen hun kandidaten gezamenlijk aan een groep potentiële werkgevers presenteerden. Van de Laar bestempelt de speeddate als een succes. „Van de 65 ontmoetingen leidden er 26 tot een vervolgesprek bij een bedrijf. Een mooi resultaat. Het moet wel structureel zijn. We zijn geen uitzendbureau dat werk aanbiedt voor een paar weken.“

Voor de overeenkomst kregen Zayaz en de Weener Groep vorig jaar de Prijs voor de beste Werkgeversbenadering van MKB Nederland. Het is de eerste samenwerking in deze vorm in het land. De belangstelling van elders is groot. Van de Laar: „Dit krijgt navolging in heel Nederland. Wij worden bestookt door woningbouwcorporaties uit het hele land. Binnenkort hebben we hierover een gesprek met de provincie die ook zeer geïnteresseerd is in deze *social return* (voor wat hoort wat)-paragraaf.“

2.3 De ondersteuningsbehoefte vanuit het veld

- Netwerkbijeenkomsten organiseren aan de hand van bepaalde thema's, kennis- en informatieuitwisseling delen, werkbezoeken "bij elkaar op de koffie" organiseren, uitwisseling van good practices;
- Organiseren van lokale symposia waar de wensen/behoefte van jongeren centraal staan. Welke partijen kunnen wat leveren, wat ontbreekt er nog en hoe zouden we dit kunnen organiseren;
- Inzetten op veranderingen, verbeteringen, innovatie m.b.t. Take Off en in algemene zin m.b.t. woon-zorg-en begeleidingsconcepten en leren-werken voor deze groep jongeren;
- Een goed inzicht in de effecten: doen we wel de juiste dingen?;
- Actueel overzicht van geldstromen en wet- en regelgeving, inzicht in gevolgen bezuinigingen, stelselherziening etc;
- Aan de slag met cliëntenparticipatie: op welke wijze de jongeren actiever betrekken bij (de ontwikkeling) van Take Off;

- Ondersteuning in kennis over effectieve kwaliteitsaanpak voor dak- en thuisloze jongeren: screeningsinstrumenten, verschillende effectieve methodieken, nazorg etc.;
- Een up to date website waarin nieuws en uitwisseling centraal staat;
- PA/PR en ludieke acties rondom het imago van (en een realistisch beeld) zwerfjongeren.

2.4 De adviezen aan de projectleider

- Sterke kanten huidige concept vasthouden en positioneren (eenvoud, kleinschaligheid, gemakkelijk te realiseren, in gewone wijk);
- Inzetten op uitbreiding van het aantal Take Off voorzieningen;
- De acquisitie primair richten op woningcorporaties of via hun regionale netwerken;
- Een projectleider met de volgende taken:
  - een voorlichtings- en netwerkfunctie;
  - PA/PR;
  - aanjager en trekker;
  - samenbrengen van verschillende netwerken;
  - praktische lokale ondersteuning;
- Andere financieringsbronnen- en netwerken aanboren (o.a. OC&W en Economische Zaken, ondernemend Nederland);
- Een bijdrage leveren om huidige financieringsknelpunten rondom wonen- werken-leren structureel op te lossen;
- Focus ook op de tweede fase: na dak nu doorontwikkeling naar dagbesteding, werken en leven;
- Aandacht voor imago zwerfjongeren;
- Inzetten op een instrumentenkoffer om lokaal in te zetten (visie, methodiek, specifiek LVG-jongeren, screening, beschikbaarheid x aantal uren projectleiding).

2.5 Overzicht huidige Take Off's

	Partners	Financiering	Uren begeleiding per week	Verblijfsduur jongeren	Aantal jongeren	Resultaten Take Off
Zwolle	Leger des Heils SWZ	WMO AWBZ	Variërend 1,9 – 6,9 uur	2 jaar	2 jongeren per Take Off	Leven gestabiliseerd en gestructureerd. Ingezet op schuldhulpverlening Uitstroom naar zelfstandig wonen
Den Ham	Leger des Heils Meijande Wonen	AWBZ WMO	Variërend 1,9 - 6,9 uur	2 jaar	6 jongeren	Leven gestabiliseerd en gestructureerd. Ingezet op schuldhulpverlening Uitstroom naar zelfstandig wonen
Hardenberg	Leger des Heils Beter Wonen Vechtdal	AWBZ WMO	Variërend 1,9 - 6,9 uur	2 jaar	2 keer 3 jongeren	Leven gestabiliseerd en gestructureerd. Ingezet op schuldhulpverlening Uitstroom naar zelfstandig wonen
Emmen	Leger des Heils Lefier	WMO Justitie AWBZ	2 uur	2 jaar	3 jongeren per woning	Leven gestabiliseerd en gestructureerd. Ingezet op schuldhulpverlening Uitstroom naar zelfstandig wonen
Den Bosch	SMO Den Bosch Brabant Wonen De Oosterpoort	WMO De Oosterpoort (jeugdzorg)	2 uur	1 jaar	1 meidenhuis met 3 jongeren	Zelfstandig wonen/HAT eenheden Leven gestabiliseerd, ingezet op schuldhulpverlening. Volgende stap is

	Partners	Financiering	Uren begeleiding per week	Verblijfsduur jongeren	Aantal jongeren	Resultaten Take Off
		Begeleidingsuren gemeente schuld-hulpverlening deels ook in te zetten			Een complex met 13 HAT-eenheden, waarbinnen 4 Take Off plaatsen	werk en opleiding.
Stadskanaal	Elker Provincie Groningen Gemeente Stadskanaal	Provincie WMO Corporatie	4 uur	1 jaar of korter	2 jongeren per Take Off, 4 in totaal	Uitstroom naar zelfstandig wonen (afpraak met de jongeren) Leven weer gestructureerd door sociaal netwerk, studie of baan

3. De overige voorzieningen en gesprekspartners

3.1 Inleiding

Naast de gesprekken met contactpersonen van de huidige Take Off's, is deze verkenning ook gebruikt om breder te kijken naar vergelijkbare (en intramurale) voorzieningen in den lande. Nieuwsgierig naar de vragen of er veel overeenkomsten in bijvoorbeeld de aanpak en knelpunten zijn of juist niet, is er een bezoek gebracht aan diverse zorgorganisaties en sleutelfiguren werkzaam in het brede veld van (dreigend) dakloze jongeren- en risicjongeren.

De belangrijkste gespreksonderwerpen tijdens deze werkbezoeken hebben veel overlap met de andere gesprekken, uitgewerkt in hoofdstuk 3. Omdat deze organisaties niet betrokken zijn bij Take Off, is in deze gesprekken uitvoerig stilgestaan bij de toekomstagenda, de adviezen richting Take Off landelijk en de mogelijkheden voor samenwerking in de nabije toekomst.

De belangrijkste vragen op een rij:

- Hoe gaat het met deze voorzieningen en/of projecten:
  - wat is de voorziening/project en hoe is dit georganiseerd;
  - hoe verloopt de samenwerking en hoe staat het met de exploitatie;
  - over welke jongeren gaat het en hoe staat het met de jongeren in het traject;
  - hoe staat het met de beoogde resultaten;
  - wat zijn de knelpunten;
- Wat zijn de adviezen m.b.t. de uitrol van Take Off 2011 – 2012?
- Waar zou de toekomstagenda van dakloze- en risicjongeren over moeten gaan?
- Tot slot: op welke wijze samenwerken in de komende periode?

3.2 Een kennismaking

In deze paragraaf een overzicht van de uitkomsten met deze gesprekspartners. In deze gesprekken is het veel gegaan over het wonen met begeleiding voor jongeren, die zowel vallen onder de perspectiefvolle groep jongeren als de vallen- en opstaan groep. Bij één 24-uursvoorziening was sprake van jongeren in de moeilijkste doelgroep: de zorggroep.

Positief:

- Organisaties met professionals die werken vanuit een (pedagogische) visie op de begeleiding van deze jongeren met kracht- en herstellmethodieken, hebben zelf ook goede houvast. Hierdoor een gerichte focus op de participatiekant en de verantwoordelijkheid van de jongeren om hun eigen toekomst handen en voeten te geven;
- Veel goede resultaten bij de jongeren door de inzet van preventie in de ketensamenwerking gecombineerd met ambulante begeleiding in de thuissituatie (Leeuwarden, Rotterdam, Groningen);
- Een aantal voorzieningen vallen onder gemeenten die de definitie van zwerfjongeren niet als zodanig meer herkennen. Dit komt omdat met name in de grote steden het uitgangspunt is: "geen jongere meer op straat". Vanuit deze ambitie zijn er dus geen zwerfjongeren meer, en wordt daarom alleen nog gesproken over (dreigend) dakloze jongeren- en risicjongeren;
- Mede door een methodische aanpak over het algemeen goed zicht op beoogde doelen, resultaten en exploitatie van de voorzieningen;
- Opvallend is de pro-actieve rol van de GGD, in met name de grote steden;
- Een mooi voorbeeld van het opheffen van de knip tussen -18/18+, voor zowel de jongeren als de professionals is project Matrix (nog wel knip voor begeleiders) in Charlois/Rotterdam;
- De positieve ondernemers- en onderwijsnetwerken die langzaam aan ontstaan m.b.t. leren-werken, in met name de grote steden;
- De verblijfsduur van de jongeren is gemiddeld kort ($\pm$ 1 jaar of korter);

Verbeterpunten:

- Integraal kijken is moeilijk voor de verschillende maatschappelijke organisaties, maar wel noodzakelijk voor de jongeren. Zorg, Onderwijs zijn allemaal eilandjes met een eigen visie over aanpak en belangen. Grote cultuurverschillen onderling. Ook de ervaren kloof tussen management en werkvloer maakt hier onderdeel vanuit (veelal top down aansturing);
- De betaalbaarheid van de woningen voor de jongeren. In Rotterdam zelfs daardoor onnodig leegstand en daardoor "spanning" bij de woningcorporaties m.b.t. het draagvlak voor deze voorzieningen. Er is behoefte aan een getrappt systeem waarin jongeren langzaam kunnen wennen aan de reële huurprijs. Het zelfstandig wonen in appartementen voor jongeren tussen 18-23 jaar is niet mogelijk. De € 523 p/m is onvoldoende;

- Het thema lijkt alleen maar over geld, de vele schotten en de financiering van de voorzieningen te gaan. Nergens is sprake van structurele financiering. Financiële kaders lijken elkaar tegen te werken: de rol van de provincie versus de rol van gemeenten.
- Werken-leren-leven is lastig om daar lokaal goed invulling aan te geven. Het lijkt af te hangen van personen. Aandachtspunten zijn onder andere voldoende plekken, beperkt maatwerk binnen de Wet WIJ, onvoldoende aandacht voor een persoonlijke beroepenoriëntatie en het UWV-systeem is ingewikkeld voor jongeren etc. Met name de groep jongeren tussen 23 – 27 jaar zijn voor werkgevers te oud m.b.t. stage/werkplek BBL;
- De mismatch tussen jongeren bij plaatsing. Ondanks een goede intake blijkt dat een jongere toch meer problemen en schulden heeft dan oorspronkelijk gedacht;
- Er is behoefte aan een goed beheersmodel (of voorbeelden daarvan) voor woonvoorzieningen met beperkte begeleiding. Op welke wijze is het vangnet in het weekend of 's avonds geregeld, als er sprake is van calamiteiten;
- Onvoldoende zicht op de effecten van deze voorzieningen op de jongeren.
- Het imago van de jongeren, "We are not your problem, but your future";
- De zorg vindt steeds opnieuw het wiel uit. Inmiddels weten we vanuit best practices steeds beter welke jongeren hoeveel begeleiding en in welke vorm nodig hebben. Desondanks kan organisatie x in plaats y met veel geld opnieuw het wiel uitvinden;
- Veel meer nog jongerenparticipatie als vertrekpunt nemen. Organiseren van jongerendebatten, panels etc. Goede voorbeelden zijn United Voices en de jongerendebatten/panels van SZN i.s.m. Jongerenplatform;
- Te veel aandacht gaat uit naar het wonen en de schulden;
- Intramuraal: de grootschaligheid.
Om de zorg rendabel te krijgen varieert de groepsgrootte van 20 – 27 of meer jongeren. Hierdoor onvoldoende kans om maatwerk en individuele begeleiding te leveren;

Knelpunten:

Dezelfde knelpunten zoals verwoord in hoofdstuk 3 vallen ook hier op.

- Financiering
Het ontbreken van structurele financiering van de (woon- en werk) begeleidingsuren is in alle gesprekken uitvoerig aan bod gekomen. Ook de vele financiële schotten wordt als groot knelpunt ervaren;
- Werken-leren en het perspectief voor de jongeren
Alle partijen geven aan dat het heel lastig is om jongeren perspectief te kunnen bieden voor de wat langere termijn en ze daarmee gemotiveerd te houden om met hun toekomst aan de slag te gaan;
- Het imago van de jongeren
De jongeren hebben een slecht imago bij veel partijen (corporaties, gemeenten, ondernemers), maar ook is er geen realistisch beeld over de diverse terugvalmomenten van deze complexe groep jongeren.

3.3 De samenwerking

In de gesprekken was er veel positieve energie en enthousiasme aanwezig om aan de slag te gaan met verbeteringen, veranderingen en innovaties ten aanzien van het wonen- de begeleiding en leren-werken binnen het werkveld van (dreigend) dakloze- en risicojongeren. Er zijn veel ideeën uitgewisseld. Wat zou de rol van ICT kunnen zijn door bijvoorbeeld begeleidingsconcepten op afstand te ontwikkelen? Of het inzetten van e-learning. Maar ook de vraag of crowdfunding een oplossing is om zelf, lokaal andere financieringsbronnen aan te kunnen boren.

3.3.1 De adviezen aan de projectleider

- Zet in op kwaliteit en niet op kwantiteit: aandacht voor verbeteringen, veranderingen en innovaties in brede zin bij de acquisitie van nieuwe Take Off's;
- Ontwikkeling van concepten voor andere financieringsstromen: adoptiesystemen, crowdfunding en verbinding met andere financierders;
- Ontwikkeling van goede leer-werk concepten en het lokale netwerk zodanig faciliteren dat het nu echt gaat werken. Waar mogelijk Landelijke netwerken opzetten ten behoeve van lokale ondersteuning (verbinding tussen OC&W, I,E& L, ondernemend Nederland). Inspelen op de toenemende vergrijzing van de arbeidsmarkt;

- Aan de slag met Maatschappelijk Rendement is een onderwerp dat sterk naar voren kwam in de gesprekken. Experimenten met MKBA en SROI op voorzieningenniveau;
- De jongeren zelf: een positieve imagocampagne. Start een proeftuin , op vier plekken in den lande, waarbij jongeren zelf hun Take Off (=wonen-werken-leren) vormgeven als mooie leerwerkplek (!);
- Experimenteren met ontschotting van de budgetten: lumpsum financiering?
- Aan de slag met een toekomst bestendig businessplan, met name bij activering en werk. Uitgangspunten zouden moeten zijn:
  1. start met projectsubsidies, maar op eigen benen staan is hoofddoel;
  2. andere terugverdienmodellen ontwikkelen;
  3. concretiseer de regierol: wie stuurt wat aan, waar ligt de regierol, de verantwoordelijkheden en wat is de business case?

3.3.2 De samenwerking met Take Off landelijk

- Meedenken over het opzetten van lokale Take Off's waarin bovengenoemde adviezen m.b.t. veranderingen, verbeteringen en innovaties tot uiting komen (ook ICT meenemen);
- Netwerkbijeenkomsten organiseren rondom bepaalde thema's: financiering, kwaliteit, imago, perspectief jongeren, participatie;
- Een interactieve website om zo nieuws, kennis- en kunde en good practices uit te wisselen;
- Professionalisering in brede zin: vraagvolgend en methodisch, ontwikkelen, niet steeds opnieuw het wiel uitvinden, stoppen met het onmachtig maken van de jongeren etc.;

3.4 De toekomstagenda

In de gesprekken is ook stilgestaan bij onderwerpen waar het eigenlijk óók over zou moeten gaan, maar waar op dit moment volgens de gesprekspartners onvoldoende aandacht voor is.

De toekomstagenda:

- PA/PR
Gezamenlijk optrekken in de agendasetting van actuele issues. Steviger inzetten op PA/PR richting diverse agenda's/netwerken. Ook ludieke positieve acties gezamenlijk organiseren.
- Hoe geven we de jongeren structureel een rol en een stem bij de ontwikkeling van wonen-werken-leren? (Welzijn Nieuwe Stijl);
- Aandacht voor andere thema's dan alleen de onmacht met het huidige systeem en de financiering daarvan:
  1. het imago van de jongeren;
  2. andere financieringsmogelijkheden (private investeerders, adoptiesystemen, crowdfunding);
  3. aan de slag met maatschappelijk rendement;
  4. kwaliteit en een effectieve aanpak voor dak- en thuisloze jongeren;
  5. businessplannen met andere terugverdienmodellen;
  6. praktische handvatten voor uitrol leren-werken lokaal;
  7. andere wonen met begeleidingsconcepten (de rol van ICT-ontwikkelingen ook meenemen).
- Monitoring en effectmeting op voorzieningenniveau;
- Aan de slag met de business case en voorkom zo dat onder andere:
  1. steeds het wiel opnieuw wordt uitgevonden;
  2. de zorg alles maar oppakt;
  3. inzicht in wie doet wat tegen welke kosten met welk resultaat? En wat is nog niet ontwikkeld?
- Nadenken over een landelijke positionering van (dreigend) dakloze- en risicojongeren.

4. Het Take Off project landelijk

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingezoomd op de oorspronkelijke opdracht. Door het pauzejaar, de gesprekken in het veld en de diverse ontwikkelingen in het werkveld zelf, is er op een aantal punten sprake van voortschrijdend inzicht en nieuwe gezichtspunten op de invulling van het project Take Off. De uitdaging is om zoveel mogelijk ideeën en adviezen die naar voren zijn gekomen in deze veldraadpleging in te passen binnen de huidige doelen van het landelijke project.

4.2 Het project Take Off

De kern van het project is om voor de komende twee jaren minimaal 15 nieuwe initiatieven wonen – werken – leren voor dakloze jongeren, in nauwe samenwerking met de woningcorporatie en opvanginstelling als basis op te starten en te ontwikkelen. Deze eenvoud in opzet blijft het uitgangspunt. Het landelijke project Take Off initieert, stimuleert en ondersteunt lokale initiatieven bij de uitwerking van kleinschalige woonvormen voor dakloze jongeren en de ontwikkeling van passende leer-werktrajecten. Meer dan tot nu toe zal de samenwerking met regionale en lokale netwerken van woningcorporaties, ondernemers en onderwijs opgezocht worden.

4.2.1 Doelen van het vervolgproject Take Off

1. Praktische ondersteuning en een adviesfunctie bij lokale initiatieven op het gebied van wonen – werken – leren voor dakloze jongeren en goede voorbeelden promoten via de website www.takeoffjongeren.nl.
2. Een instrumentenkoffer met een visie, methodieken, instrumenten en nieuwe concepten voor de opzet van een lokale Take Off en bekendmaking via de website.
3. De ontwikkeling van minimaal 15 Take Off voorzieningen⁵ in den lande.
4. Het inbedden van Take Off in de totale keten op conceptueel niveau en in de lokale praktijk.

---

⁵ Daar waar gesproken wordt over Take Off voorzieningen kan ook sprake zijn van voorzieningen met Take Off kenmerken.

4.2.2 De hoofdactiviteiten om doelen te realiseren

a. Acquisitie

- ontwikkeling c.q. realisatie van minimaal 15 nieuwe Take Off voorzieningen

b. Ondersteuning en stimulering van lokale initiatieven

- inzicht in de huidige situatie (werkbezoeken)
- inzicht in de gewenste situatie bij lokale partijen m.b.t.:
  1. advisering
  2. handvatten en instrumenten
  3. voorlichting
  4. (lokale) ondersteuning
  5. nieuwe concepten

- ontwikkeling van een aanbod vanuit Take Off

c. Helpdesk

- gericht op lokale partijen die nog geen Take Off hebben maar wel interesse
- vraagbaak en lokale doorverwijzing inzake onderdak en leren – werken dakloze jongeren (gekoppeld o.a. aan de opvangatlas).

d. Communicatie

- een up to date website www.takeoffjongeren.nl
- positionering en zichtbaarheid Take Off landelijk - lokaal
- communicatie rondom best practices
- agenda setting/lobby en ludieke acties rondom structurele lokale knelpunten en de oplossingen

e. Panels en regiobijeenkomsten

- opzetten netwerk/panels dakloze jongeren in nauwe samenwerking met SZN
- opzetten netwerkbijeenkomsten professionals (afhankelijk van behoeften)

f. Evaluatie en borging concept Take Off

- opleveren resultaten aan o.a. VWS
- borging Take Off conceptueel (o.a. in relatie tot andere concepten voor dakloze jongeren zoals Kamers met Kansen) en op lokaal niveau.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding

Directe aanleiding voor deze veldraadpleging is om een actueel en breed gedragen vervolg van Take Off in de periode 2011 – 2012 te kunnen ontwikkelen. Er is daarom gekozen om de input hiervoor niet alleen bij de betrokken organisaties van de huidige Take Off's te halen, maar ook andere organisaties hierover te consulteren.

De volgende stap is nu om in dit hoofdstuk conclusies te trekken en aanbevelingen te doen in relatie tot de oorspronkelijke subsidieopdracht van het ministerie van VWS. De uitdaging is om zoveel mogelijk ideeën en adviezen in te passen binnen de huidige doelen van het project. Maar tegelijkertijd de focus te behouden en de oorspronkelijke kracht van het concept Take Off – de eenvoud en het gemak - veilig te stellen.

5.2 Conclusies

Algemeen kunnen we concluderen dat het concept Take Off veel kracht en groeipotentie heeft door de eenvoud, kleinschaligheid en het gemak waarmee een Take Off lokaal te realiseren is. We zitten hiermee dus op de goede weg. Een vervolgstap is nu een kwalitatieve doorontwikkeling en een verdere uitrol in den lande. Daarnaast signaleren we ook dat er behoefte is aan innovatie bij partijen om het beter of anders te doen. Om een breed netwerk te kunnen bedienen is het belangrijk om bij de uitbreiding van het aantal Take Off's innovatie nadrukkelijk mee te nemen in de verdere uitwerking van Take Off 2011 – 2012. In alle gesprekken is er veel aan bod gekomen. In de kern is dit samen te vatten in vier speerpunten die als een rode draad in alle veldgesprekken steeds naar voren kwamen.

a Kwaliteit

Kwaliteit is een breed speerpunt en ook als zodanig steeds aan de orde gekomen. Belangrijk hierbij is de focus op een gezonde (maatschappij) visie op hoe jongeren anno 2011 in de leeftijd van 18 – 25 jaar willen wonen, de beschikbaarheid van effectieve screenings- en behandelingsmethodieken gericht op herstel- en krachtwerk, ook gedurende een nazorgperiode. Maar ook handvatten ter versterking van (de kwaliteit van) het informele netwerk, een goed beheersmodel voor iedere Take Off (een vangnet van vrijwilligers) en een basiskwaliteit van de huisvesting (inrichting maar ook de plek).

b. Financiering

Financieringsvraagstukken zijn steeds vanuit verschillende invalshoeken besproken. Structurele oplossingen voor de huidige financiering van wonen-werken-leren voor dak- en thuisloze jongeren, maar ook met elkaar de schouders zetten onder nieuwe en nog onzekere uitdagingen. Zoals bijvoorbeeld het aanboren van andere financierders, een betere spreiding in financieringsbronnen en andere financieringssystemen bedenken en dingen uitproberen waaronder crowdfunding en adoptiesystemen. Daarnaast is het zoeken naar immateriële ondersteuning in de vorm van coaching, maatjesprojecten door ondernemers, gepensioneerden, studenten indirect ook een vorm van financiële ondersteuning die nader verkend zou moeten worden.

c. Imago

Vaak is het imago van deze jongeren aan bod gekomen. Deze is slecht bij veel partijen maar ook is er geen realistisch beeld over de diverse terugvalmomenten: alle tieners zijn (potentiële) overlastgevers. Dat is bij deze groep niet anders. De verwachtingen op dat punt zou realistischer moeten. Een imagocampagne gericht op het feit dat dak- en thuisloze jongeren gewone jongeren zijn die als ze niet goed begeleidt (en opgevoed) worden terugvallen, zou het lokale werk beter ondersteunen. En tegelijkertijd natuurlijk de Happy Ends voor het voetlicht brengen en de eigen kracht en talenten van deze jongeren in de spotlights.

d. Participatie en Meedoen

Een beter imago en perspectief voor jongeren gaan natuurlijk hand in hand. Op alle fronten de krachten bundelen (de ministeries OC&W, I,E en L en VWS maar ook ondernemend Nederland) om gericht voor deze jongeren creatief in te spelen op de kansen die er ook zijn, zoals de vergrijzing van de arbeidsmarkt. Ook is hier innovaties op ICT-gebied genoemd om in te zetten om zo maatwerk voor de jongeren te ontwikkelen (e-learning, e-coaching maar ook t.b.v. personal branding), naast de persoonlijke coach. Naast Meedoen is cliëntparticipatie de kans om jongeren zelf ook verantwoordelijk te maken voor hun eigen toekomst en de eigen kracht positief in te zetten. In dit verband is zelfs in één van de gesprekken genoemd om jongeren – binnen bepaalde kaders - zelf hun eigen Take Off te laten ontwikkelen en hen een grote rol in de uitvoering te geven. Welzijn Nieuwe Stijl maar ook een praktische werken-leren stageplek!

5.3 Aanbevelingen

Gezien de diversiteit aan verbeterpunten, ideeën en adviezen die ingebracht zijn, is een aanpak gericht op meerdere sporen logisch. Een belangrijke voorwaarde is wel dat de huidige uitgangspunten van het project Take Off overeind blijven. Inzetten op zowel kwaliteit als innovatie is samengevat het advies aan de projectleider. De vraag is dan wel of de geformuleerde aantallen (15 nieuwe Take Off's) deels losgelaten zouden moeten worden.

1. Inzetten op de korte termijn op een kwalitatieve doorontwikkeling van het concept Take Off, zoals bij de conclusies bij het speerpunt kwaliteit is geformuleerd. Daarmee komt er tegelijkertijd een instrumentenkoffer voor de professionals beschikbaar en kan er ook gericht lokale ondersteuning geboden worden. Als dit een stap verder is vervolgens aan de slag met de acquisitie voor nieuwe pilots om een deel van de uitbreiding te realiseren via het oorspronkelijke plan voor Take Off 2011 - 2012.
2. Aan de slag met de ontwikkeling van nieuwe Take Off projecten (op verschillende plekken in den lande) in de vorm van proeftuinen waarbinnen verandering, verbetering en innovatie centraal staan. Binnen deze proeftuinen worden verschillende Take Off's ontwikkeld aan de hand van de vier speerpunten, zoals benoemd in 5.2. Deze aanpak zal meer ontwikkelingstijd vragen. Creatief inspelen op de mogelijkheden en voorwaarden creëren om tegelijkertijd ook de gewenste aantallen te halen.
3. Gebruik de komende periode om verder te verkennen op welke wijze de krachten in het relatief jonge werkveld voor dakloze- en thuisloze jongeren gebundeld en landelijk (her)gepositioneerd kan worden.

6. Vervolgstappen en tijdspad

In 2011:

Vervolgstappen	Tijdspad
1. Met VWS in gesprek over uitkomsten veldraadpleging en definitieve koers Take Off 2011 - 2012.	mei
2. Terugkoppeling eindrapportage met de gesprekpartners per e-mail.	mei
3. Kwalitatieve doorontwikkeling van het concept Take Off, waarbij het speerpunt kwaliteit centraal staat. Vullen van de instrumentenkoffer en uitvoering geven aan de Helpdeskfunctie. Er worden zelf geen screeningsinstrumenten en kracht- en herstelmethodieken ontwikkeld. Aan de slag met acquisitie.	2 ^e en 3 ^e kwartaal, doorlopend 2011
4. Een verdiepingsslag maken met geïnteresseerde lokale partijen bij het uitbreiden van het aantal Take Off's aan de hand van het opzetten van proeftuinen gericht op verandering, verbetering en innovatie. De vier speerpunten staan daarbij centraal: kwaliteit, financiering, participatie & meedoen en imago.	mei, juni en juli
5. Opstellen van een definitief projectplan ⁶ proeftuinen en een go van de deelnemende organisaties	september en oktober
6. Na stap 3 een concrete uitwerking van de vier speerpunten vertaald in acties. Er is dan meer zicht op de wijze van ondersteuning door de projectleider vanuit het landelijke Take Off project met als doel de speerpunten lokaal te kunnen implementeren.	juni en juli

⁶ Stap 3: uitvoeren binnen de huidige begroting.

Het accent op innovatie uitgewerkt in de stappen 4 en 5 valt in principe ook binnen de huidige begroting, maar deze verdiepingsslag zou kunnen leiden tot meer inzet van ontwikkeluren. Met betrokken partijen o.l.v. van de projectleider wordt dan samen naar extra financiering/ projectsubsidie gezocht.

Vervolgstappen	Tijdspad
7. Ontwikkelen van klantenpanels voor jongeren in samenwerking met Stichting Zwerfjongeren Nederland en nadenken over implementatie binnen Take Off.	Vanaf 2 ^e kwartaal
8. Een themabijeenkomst voor professionals organiseren over een of meerdere van de vier speerpunten: kwaliteit, financiering, imago en participatie & meedoen.	september
9. Start met het verkennen van de borging van het Take Off project landelijk	3 ^e en 4 ^e kwartaal
10. Actualiseren en verbeteren PR/communicatie en website Take Off	Vanaf 2 ^e kwartaal, doorlopend
11. PA/PR plan opstellen, raadpleging veld.	2 ^e en 3 ^e kwartaal

Bijlage De gesprekspartners

Naam	Organisatie
Jenny Kamps	Leger des Heils
Sybranda Holsappel	Leger des Heils
Astrid Koens	Leger des Heils
Iris van der Veen	Leger des Heils
Hettie Lubbelinkhof	Meijande Wonen
Cees Nabermann Klaas Stiekema	Beter Wonen Vechtdal
Petra Vermolen	SVZ Zwolle
Erik Nagtegaal	Flexus Jeugd Plein
Tjeerd Folmer	Elker
Jaap van der Zwaag Roelof Hendriks	Gemeente Stadskanaal en Vlagtwedde
Ingrid Hendriks	Irizzorg
Hans Geleynse	Zienn
Gerard Koppenhol	MO den Bosch
Peter van der Klok	Brabant Wonen
Lambert Jongetjes	Straathoekwerk, gemeente Nunspeet
Carmen Salvador	De Volksbond
Marjolein Steenbergen	Coach Deventer
Sanne Peters Herbert Alofs	SMO Verduhuis Oss
Menno Zwart	DNO Maatschappelijke Opvang Noord Holland Noord
Sandra Boersma	UMC Radboud
Hans Wijnen Albert-Jan Hoeksema	Pauropus werkbedrijf
Eliza Huizinga Bea van Doorn	Stichting Achterban
Anda Ross	ZZP-er, Dordrecht e.o.
Marlies van den Akker	ZZP-er, Arnhem/Nijmegen e.o.
Ton Feijen Elly Bens	Neos Eindhoven